

ŠOSG

Šolski center Slovenj Gradec

Srednja šola Slovenj Gradec in Muta

Koroška ulica 11

2383 Slovenj Gradec

9. TEKMOVANJE ZA TURISTIČNEGA VODNIKA

ZGRADBE PRIPOVEDUJEJO...

(SEMINARSKA NALOGA)

Mentorica:

Mateja GORIŠEK, univ. dipl. ekon.

Avtorica:

Lana MELAK KAC, GTT3

Slovenj Gradec, 26. 4. 2022

Vsebina

1	Uvod	3
2	Predstavitev Slovenj Gradca	3
2.1.	Lega in opis	3
2.2.	Zgodovina Slovenj Gradca	4
2.3.	Glavni statistični podatki o Slovenj Gradcu in turizmu.....	5
3	Pomembni podatki o vodenju	6
4	Časovnica vodenega ogleda in zemljevid	6
5	Vodeni ogledi; pot po odsekih z opisi.....	9
5.1.	Odsek 1: Cerkev svetega Jurija na Legnu Pri Slovenj Gradcu	9
5.2.	Odsek 2: Cerkev sv. Pankracija	9
5.3.	Odsek 3: Glavni trg	10
5.4.	Odsek 4: Cerkev sv. Elizabete in cerkev sv. Duha	11
5.5.	Odsek 5: Od Meškove ulice do Rothenturna.....	12
5.6.	Odsek 6: rojstna hiša Huga Wolfa, Perger, rojstna hiša slikarjev Strauss	14
5.7.	Odsek 7: od rojstne hiše očeta Noordunga, pesnika Ernsta Golla do kavarne Ars Cafe	16
6	Zbirka informacij za samostojen ogled znamenitosti in mobilna aplikacija turistični vodnik ...	18
7	Ostala turistična ponudba	19
7.1.	Ogled ostalih znamenitosti.....	19
7.2.	Gostinski obrati	19
7.3.	Dogodki v mestu.....	19
8	Zaključek.....	20
	Viri in literatura	21
	Priloge – slike opisa odsekov vodenja	I
	Slika 1: Notranjost cerkve sv. Jurija	I
	Slika 2: Cerkev sv. Pankracija.....	I
	Slika 3: Glavni trg Slovenj Gradec.....	I
	Slika 4: Cerkvi sv. Elizabete (desno) in sv. Duha (levo).....	II
	Slika 5: Spomenik na hiši Ljube Prenner.....	II
	Slika 6: Čevljarstvo Levovnik.....	III
	Slika 7: Rothenthurn.....	III
	Slika 8: Rojstna hiša Huga Wolfa	III
	Slika 9: Družina Perger pred trgovino.....	IV
	Slika 10: razstava slikarjev Strauss	IV
	Slika 11: Spomenik Noordunga	IV
	Slika 12: Spomenik Ernsta Golla	V

1 Uvod

Za tekmovanje v turističnem vodenju in s tem pisanju seminarske naloge se mi ni bilo težko odločiti, saj je Slovenj Gradec moj rojstni kraj. Kot »ugnezden« leži v kotlini, ki ga na eni strani obdajajo mehko valoviti vrhovi Pohorja, na drugi strani pa Uršlja gora, ki omogoča domačinom in obiskovalcem številne možnosti rekreacije (pohodništvo, kolesarjenje, obisk številnih gozdnih in učnih poti) in iskanje miru v gozdovih. Čeprav je majhen, se ponaša z mnogimi nazivi, med drugim je edino mesto v Sloveniji, ki se ponaša z nazivom mesto Glasnik miru. Kot Kolation, poštna postojanka, se omenja že v času rimskega imperija. Ima odlično ohranjeno srednjeveško arhitekturno zasnovo in številne artefakte s tega obdobja (cerkev Sv. Elizabete, pravokotni pečat Andeških, zametke takratnih prodajnih sejmov...), posebej pa smo prebivalci ponosni na številne umetnike, ki so se rodili tukaj ali pa so v tem mestu ustvarjali. »V Slovenj Gradec sem pršel začasno, vendar bom tukaj ostal do smrti. To malo mesto, v katerem se vsi poznam, imam rajši kot katerokoli večje mesto.« (Tisnikar 2005, 43). Kljub majhnosti je mesto bilo že od nekdaj zelo pomembno in priljubljeno. Slovenj Gradec ima številne možnosti, zanimivosti, ki jih lahko skozi nalogo in kasneje na terenu predstavim obiskovalcem mesta. To bom storila skozi pripovedi zgradb v mestnem jedru in okolici.

2 Predstavitev Slovenj Gradca

2.1. Lega in opis

Mislinjska dolina je poleg Dravske in Mežiške **ena od treh dolin Koroške pokrajine**, ki leži na severu Slovenije, na meji z Avstrijo. Obmejna lega, večinska goratost ozemlja in njena poraščenost z gozdovi je močno vplivala na »oblikovanje« značaja in delavnosti koroškega človeka.

Ozemlje v celoti pripada Mestni občini Slovenj Gradec in Občini Mislinja. Na vzhodu jo omejuje Pohorje, na zahodu Karavanke, na jugu pa Šentviško hribovje. Gre za pretežno ravninsko območje. Mislinjsko dolino določa slovenjgraška kotlina s podaljškom v spodnji Mislinjski dolini. To je dvanajst kilometrov dolga in štiri kilometre široka tektonska udornina, ob robu Labotskega preloma. Slovenjgraška kotlina je zapolnjena pretežno z mlajšimi sedimenti, ki so jih nanosile tekoče vode. Nekoč so reke **Suhodolnica, Mislinja, Homšnica** močno poplavljalje. Danes so v večini že regulirane, a vseeno še obstaja nevarnost poplav.

Na rečnem nasipu, ki ga je Mislinja prinesla s Pohorja, je nastala debela mokrotna in kisl prst, ki jo je človek večji del prepustil **rasti gozda** (67 %). Zaradi tega je v dolini močno zastopana lesna industrija.

Na manjših prodih na nižjih terasah se je razvila bolj sušna in **rodovitna zemlja**. V zadnji ledeni dobi je po spodnji Mislinjski dolini navzgor segalo jezero z gladino 400 m nadmorske višine. Danes je tu sklenjen **niz polj (7 %), pašnikov (18 %), sadovnjakov in nasadov hmelja (3 %)**. Kmetijstvo ima v nižjih predelih še vedno velik pomen, a na višjih območjih kmetovanje že opuščajo.

Na tej mladi naplavini **živi** v strnjenih naseljih okoli 500 ljudi na km². V hribih, kjer prevladujejo samotne kmetije, je gostota dvajsetkrat manjša, tako da je po zadnjih podatkih (1.1. 2021, vir: SURS) gostota naseljenosti 96 prebivalcev na kvadratni kilometer (SURs 2021; povzeto po A.L.P. PECA d. o. o.).

Največ prebivalstva živi v mestu Slovenj Gradec (410 m nadmorske višine), ki je osrednje središče Mislinjske doline. Je upravno kulturno, šolsko, gospodarsko, zdravstveno in turistično središče; v njej se nahajajo Splošna bolnica in zdravstveni dom, Koroški pokrajinski muzej, Koroška galerija likovnih umetnosti, Šolski center in mnogo drugih pomembnih stavb in ustanov za življenje ljudi v tem kraju.

V Slovenj Gradcu je **nekaj večjih podjetij**, ki poleg številnih manjših zaposlujejo prebivalstvo; Kosi, Alba, Kovine, Lamitex...

Danes ima kotlina edino **mestno občino** na Koroškem, MO Slovenj Gradec, ki spada med srednja velika območja v Sloveniji. Pod občino spadajo še naselja Mislinjska Dobrava, Tomaška in Turiška vas, Šmartno, Legen, Stari trg, Sele, Raduše, Podgorje, Šmiklavž, Pameče in Bukovska vas. Tako ima mestna občina 16.595 prebivalcev, kar jo uvršča na 30. mesto med slovenskimi občinami (leto 2021, vir: SURS), samo mesto pa samo 7200.

Klima v Mislinjski dolini: značilne so dolge mrzle zime, s temperaturnim obratom v hladnejšem delu leta. Vzroka za to sta predvsem lega v kotlini in slabši dotok hladnega zraka, ki priteka z okoliških hribov. Mislinjska dolina je **eno najhladnejših slovenskih območij**. Povprečno pade manj padavin kot v Ljubljanski kotlini in povprečno je nižja poletna temperatura kot v osrednji Sloveniji. Ta klimatska podataka sta odlični prednosti za razvoj turističnih produktov (Gams, Potočnik, Košan, Turičnik 1992).

2.2. Zgodovina Slovenj Gradca

O zgodnji poseljenosti kraja in širšega območja pričajo najdbe **kamenodobnega orodja** na Legnu pod Gradiščem in na Gradu nad Starim trgom. **Ilirsko keltska tradicija** življenja v Starem trgu se je dolgo ohranjala, še potem, ko je leta 16. pr. n. št. cesar Avgust pokrajino priključil (Norik) k svojemu cesarstvu. Tu je že v **antični dobi** obstajala rimska naselbina **Kolation**, ki je bila pomembno postajališče na poti med Celjsko (Celeia) in Celovško kotlino (Virinum). Iz tega časa so se še do danes ohranile nekatere najdbe, ki jih najdemo kot rimski steber v cerkvi sv. Pankracija, ostanki rimskega vodovoda v Šmartnu, rimska nagrobnika v spodnjih in zgornjih Dovžah in še mnogo drugih najdb.

Srednjeveški grad nad Starim trgom se prvič omenja kot **Gradec leta 1091**. Poleg Brestanice je to najstarejša bivalna utrdba na slovenskem Koroškem in Štajerskem. Zaradi boljše dostopnosti in lažje gradnje je kasneje začela nastajati nova naselbina na 10 m visoki prodnati terasi med Suhodolnico in Mislinjo, ki je s sabo poneslo tudi ime. **Slovenj Gradec**, takrat imenovan 'Vindisken Graze' je **prvič omenjen v 12. stoletju** in so ga ustanovili grofje Andeški in je bila do 15. st. posebna samostojna enota med Koroško in Štajersko. Leta 1235 je dal patriarh Andeški v spomin svoji nečakinji zgraditi cerkev. To je cerkev svete Elizabete, ki je danes najstarejša ohranjena stavba v mestu. **1251** leta se prvič omenja kot **trg**, takrat je Bertold Andeški vso svojo lastnino na Slovenjegraškem poklonil oglejski patriarhiji. Kasneje je v boju za to gospostvo zmagal koroški vojvoda Ulrich III, ki je **1267** leta podelil kraju mestne pravice, nekaj časa je bil tudi v lasti češkega kralja Otokarja II, potem je lastništvo spet prešlo pod oblast oglejske patriarhije. V mestu se je hitro razvijala obrt in trgovina, tako so pridobili lastno kovnico denarja, svoje sodstvo in sejemske pravice. Tu je potekala tudi solna meja. Mesto je v 13. stoletju dobilo svoj pečat, ki je zaradi kvadratne oblike prava posebnost v širšem evropskem prostoru.

V **14. st.** pa je mesto pripadlo **Habsburžanom**, ki so ga podelili v fevd med več štajerskih fevdalcev. V **15. in 16. st.** so po teh krajih pustošili **Turki**, 1489 leta so ga zavzeli vojaki **Matije Korvina** (legenda o kralju Matjažu), dolino pa so **1477** leta opustošile tudi kobilice. **1525** leta je veliko meščanov in plemičev sprejelo novo vero, tako da je protireformacijska komisija leta 1600 sežgala vse luteranske knjige, podrla cerkvi in pokopališče. V tem obdobju – **1577 je Primož Trubar** prvič po slovensko zapisal ime kraja, Slovenj Gradec.

V **17. in 18. st.** se je poleg razvoja obrti in trgovine pospešeno razvijala umetnost. Slovenj Gradec je postal umetnostno-obrtno središče domačih in tujih pozlatarjev, graverjev, slikarjev, kiparjev;

najpomembnejši so 3 člani družine Strauss, Janez Jurij Mersi, Mihael Scobl, Janez Jakob Schoy. Podoba takratnega mesta lahko vidimo danes na najstarejši mestni veduti z leta 1681, ki jo je v bakreno matico vrezal G. M. Vischer.

V **19. stoletju** je mesto dobilo sodobno, meščansko podobo, ki jo je ohranilo vse do danes. V mestu je bil sedež okrajnega glavarstva in sodstva, urad za kontrolo meril, finančna in orožniška postaja, šola, ubožnica, špital, dva hotela, več gostiln. 1899 je skozi mesto pripeljal prvi vlak. Nemščina je v tem obdobju izpodrinila slovenski jezik v številnih meščanskih družinah (kar 76 % prebivalcev se je sporazumevalo v nemškem jeziku). Germanizacija se je ustavila **po 1. svetovni vojni**, ko so se v mesto priselili ljudje iz okolice. Pomembno vlogo pri tem so imeli intelektualci – učitelji, duhovniki (Jakob Soklič), zdravniki.

Druga svetovna vojna je med prebivalci mesta terjala velik krvni davek. Takoj po razglasitvi konca **2. sv. vojne** na tem delu Evrope se je skozi dolino proti Avstriji pomikalo na deset tisoče vojakov in ko so nato zavezniki nazaj vračali ujetnike, še teden dodatnih bojov in grozodejstev. **Po drugi svetovni vojni** se je v Slovenj Gradcu nadaljevala obrtno trgovska tradicija, nastajala so večja podjetja. Najstarejši sta bili Tovarna usnja in Tovarna meril.

Danes je Slovenj Gradec mesto z mnogimi institucijami, ki omogočajo življenje in delo prebivalcem mesta in celotne Koroške, središče kulturnega in družabnega življenja pa je še vedno staro mestno jedro. Slovenj Gradec, ki mu je leta **1989** OZN podelil častni naziv mesto Glasnik miru, se lahko pohvali tudi s podporo umetnosti, saj so tu ustvarjali in še ustvarjajo številni priznani domači umetniki (Bogdan Borčič, Jože Tisnikar, Karel Pečko) in razstavljali številni svetovno priznani umetniki: Ossip Zadkine, Henry Moore, Victor Vasarely (Slovenj Gradec in Mislinjska dolina 2005).

2.3. Glavni statistični podatki o Slovenj Gradcu in turizmu

Mestna občina Slovenj Gradec **meri** 174 km². S 16.595-timi **prebivalci** ima **gostoto poseljenosti** 96 prebivalcev/km² (SURS 2021; povzeto po A.L.P. PECA d. o. o., 5) in spada med **srednje velika** območja v Sloveniji.

V letu 2021 je v Slovenj Gradec (celotno občino) prišlo 8.571 **obiskovalcev**. Od tega 4.253 tujih in 4.318 domačih. Ti obiskovalci so skupaj ustvarili 29.523 nočitev; od tega 14.253 domači (49 %) in 15.270 tujih (51 %) gostje. Iz tega sledi, da je bila **povprečna doba bivanja gostov** v Slovenj Gradcu 3,44 dni. Gostje imajo v mestu in okolici več možnosti za **prenočitve**. V centru so trije hoteli, ki imajo skupaj 82 sob, druge vrste namestitev pa nudijo še dodatno 72 sob. V vseh nastanitvenih objektih pa ponuja mesto z okolico obiskovalcem 434 stalnih ležišč (SURS 2021; povzeto po A.L.P. PECA d. o. o., 59, 60).

Slovenj Gradec ponuja gostom nekaj vrst **turističnih vodenj**. V letu 2021 je turistično informacijski center (je del javnega podjetja Spotur) izvedel samo 18 **vodenj po starem mestnem delu**, medtem, ko v letu 2019, pred korona krizo, 33 (TIC, Slovenj Gradec). Koroški pokrajinski muzej prav tako organizira turistično vodenje za obiskovalce, ki se imenuje **Sprehod ob mestnem obzidju**. Leta 2021 so za mladino izvedli 6 vodenj in za odrasle 5 vodenj. Medtem ko v letu 2019 3 vodenja za mladino in 10 za odrasle. Koroški pokrajinski muzej pa ponuja še druga, **strokovna vodenja po posameznih zbirkah**: sveti Jurij na Legnu, zbirke na Glavnem trgu v Slovenj Gradcu, rojstna hiša Huga Wolfa (KPM 2021). Marca 2022 je MO Slovenj Gradec sprejela odlok o turističnem vodenju, kjer lokalno turistično vodenje lahko organizira le TIC SG.

3 Pomembni podatki o vodenju

Kraj izvedbe: Slovenj Gradec – mestno jedro, Grajski grič, Legen pri Slovenj Gradcu

Čas vodenja: po dogovoru s skupino - naročnikom vodenja, v dopoldanskem ali popoldanskem času, vse dni v tednu, razen ponedeljka (možno na posebno željo naročnika). Celotno vodenje traja 4 ure. Upoštevati je potrebno, da je cerkev sv. Jurija na ogled le v času od 15. aprila do 15. oktobra.

Ciljna skupina: vodenje je primerno za vse starostne skupine, vodnik lahko vsebino in dolžino vodenja prilagaja posamezni starostni skupini. Še zlasti bi priporočili skupinam učencev, dijakov, študentov v okviru spoznavanje Koroške oz. Mislinjske doline. Seveda bi vodenje (lahko) zanimalo tudi starejše osebe, upokoјence. Vodenje se lahko izvede tudi za posameznike (višja cena). Izvedba vodenja je možna tudi v tujih jezikih.

Prijava: vodenje Zgradbe pripovedujejo bi TIC Slovenj Gradec objavil na svoji spletni strani in na vseh družabnih omrežjih, kjer bi lahko morebitni obiskovalci spoznali, kaj vse lahko vidijo, slišijo in doživijo. Prijava na vodenje je možna vsaj teden dni pred izvedbo preko elektronske pošte ali telefonsko na TIC Slovenj Gradec.

Cena: cena vodenja za mladino znaša v skupini 20 oseb **9 € in** vsebuje stroške vodenja ter notranji ogled cerkve. Sv. Jurija na Legnu pri Slovenj Gradcu in cerkve sv. Pankracija, za upokoјence **11 € in** za odrasle **13 €**.

Cena se lahko spremeni glede na velikost skupine, ki je lahko maksimalno 25 oseb na enega vodnika in pri vodenju v tujih jezikih.

Kalkulacija: 4 ure vodenja: po ceni 40 € za prvo uro in 20 € za vsako naslednjo (TIC SG).

40 €+20 €+20 €+ 20 €=100 €

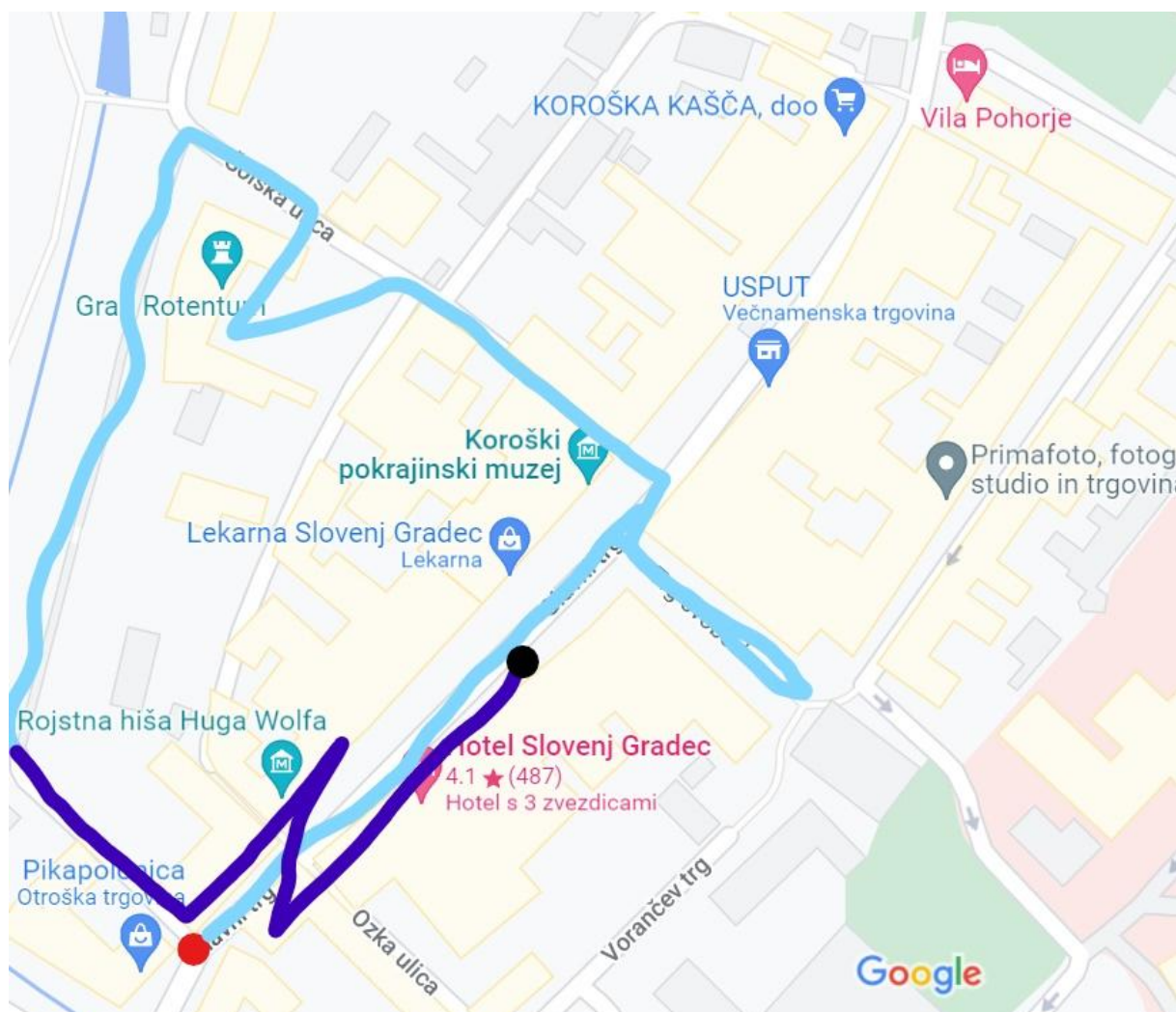
vsebina	Cena za celotno skupino	Cena na osebo mladina/upokoјenci/odrasli (skupina 20 oseb)
vodenje	100 €	5 €
Notranji ogled in vodenje s strani vodnika celotne ture v cerkvi sv. Jurija (KPM)		2 €/3 €/ 4 €
Notranji ogled in vodenje s strani vodnika celotne ture v cerkvi sv. Pankracija(KPM)		2 € /3 €/ 4 €
skupaj		9 €/11 €/13 €

4 Časovnica vodenega ogleda in zemljevid

Čas	Lokacija/relacija	Opombe
14.00 – 14.30 (oz. po dogovoru s skupino)	Cerkev sv. Jurija	Odsek 1, zbor skupine, pozdrav v imenu organizatorja vodenja, predstavitev vodnika ter kratek opis vodenja. Pričetek vodenja na prvi postaji.
14.30 – 14.40	Cerkev sv. Jurija – cerkev sv. Pankracija	Vožnja z avtobusom, razlaga in pogled na rimske ostanke Kolationa z avtobusa. Gostom razdeli zloženske mesta s kratkimi informacijami.

14.40 – 15.05	Cerkev sv. Pankracija	Odsek 2 – skupinsko fotografiranje iz obzidja s pogledom na Slovenj Gradec, pričnejo z legendo o graščaku (KPM).
15.05 – 15.15	Cerkev sv. Pankracija – Glavni trg	Vožnja z avtobusom do avtobusne postaje (10 minut).
15.15 – 15.25	Glavni trg	Odsek 3, opis arhitekturnih značilnosti mestnega jedra.
15.25 – 15.45	Cerkev sv. Elizabete in sv. Duha	Odsek 4, poleg zunanjega tudi notranji ogled cerkva sv. Elizabete in Duha. Vodnik prične z legendo o nastanku SG (KPM) za dodatno motivacijo in poslušanje obiskovalcev.
15.45 – 15.50	hiša, kjer je živela dr. Ljuba Prenner	Odsek 5, vodnik gostom prebere nekaj stavkov iz prvega slovenskega kriminalnega romana, kratek sprehod do naslednje točke.
15.55 – 15.58	secesijska hiša	Odsek 5, kratek sprehod do naslednje točke in razlaga.
16.00 – 16.03	čevljarska delavnica Levovnik	Odsek 5, kratek sprehod do naslednje točke in predstavitev delavnice.
16.05 – 16.15	Rothenturn	Odsek 5, skupinsko fotografiranje na atriju dvorca, razlaga .
16.15 – 16.25	mestno obzidje	Odsek 5, sprehod ob delu mestnega obzidja do rojstne hiše Huga Wolfa z razlago in sprotimi postanki za ogled zidu.
16.30 – 16.40	rojstna hiša Huga Wolfa	Odsek 6, poslušanje delčka njegovega muziciranja in predstavitev življenja.
16.40 – 16.45	delavnica - Perger 1757, d.o.o	Odsek 6, predstavitev družinskega podjetja.
16.45 – 16.50	rojstna hiša slikarjev Strauss	Odsek 6 , predstavitev baročne slikarske družine.
16.50 – 16.55	rojstna hiša Ernesta Golla	Odsek 7, vodnik ali izbrani obiskovalec recitira del njegove pesmi in predstavitev.
16.55 – 17.00	rojstna hiša očeta Noordunga	Odsek 7, razlaga o pomenu Noordungovih dosežkov pri vesoljskih poletih.
17.00 – 17.05	kiparska delavnica - Mersijeva hiša	Odsek 7, predstavitev hiše, kjer je bila Mersijeva kiparska delavnica.

17.05 – 17.55	mestna kavarna Ars, mestno jedro	Odsek 7, prosti čas za kavo, nakup spominkov, samostojne ogleda in obiske muzejev ob priporočanju vodnika. Vodnik po želji (posameznih) obiskovalcev pokaže in razloži še druge znamenitosti mestnega jedra. Zahvala obiskovalcem in pozdrav.
---------------	----------------------------------	---

Na zemljevidu pričnemo pot pri odseku 3, na Glavnem lavnem trgu, ker sta prejšnja dva izven Slovenj Gradca. Začetek je označen z rdečo piko. Potem nadaljujemo pot, označeno z modro barvo, ki se proti koncu zaradi boljše preglednosti spremeni v vijoličasto. Konec vodenja je na točki, označeni s črno piko.

5 Vodeni ogledi; pot po odsekih z opisi

5.1. Odsek 1: Cerkev svetega Jurija na Legnu Pri Slovenj Gradcu

Čas vodenja: 30 minut

Posebnosti vodenja: notranji ogledi, upoštevanje bontona za obisk sakralnih objektov, preko čevljev morajo imeti obiskovalci obute copate, da ne poškodujejo steklenih tal (dobijo jih v cerkvi)

Opis

Začeli bomo na obrobju legenske trease pri Šmartnem pri Slovenj Gradcu. Obiskovalci se bodo pripeljali z avtobusom ali osebnim avtomobilom in se zbrali na parkirišču edine ohranjene zgodnjerednjeveške sakralne stavbe na Slovenskem. Seveda bomo začeli s pozdravom in kratko predstavitev organizatorja vodenja in vodnice/vodnika ter povedali nekaj besed o poteku vodenja in mestu na sploh. Potem pa bomo predlagali, da se posvetimo vodenju. Naša prva postaja bo notranje vodenje cerkve.

Cerkev svetega Jurija je bila pred odkritji starih grobov in ostanki starejše cerkve, poznana kot romanska cerkev iz 2. polovice 13. stoletja, s tipično vzhodnim oz. kornim zvonikom. Ko so leta 1993 arheologi raziskovali to področje cerkve, so ugotovili, da je bila večkrat prezidana, dozidana in stoji na območju srednjeveške enoladijske cerkvice iz 9. stoletja, to je časa začetka pokristjanjevanja tukajšnjih prebivalcev, ko so morali priznati frankovsko nadoblast v boju proti nevarnim Ogrom. Ker pa se je podrla, najverjetneje v požaru, so cerkev v 12. stoletju razširili in ji dodali polkrožno apsidno, le to pa je v začetku 14. stoletja zamenjal zvonik. Cerkev so ponovno razširili v času baroka in na začetku 19. stoletja. Posebnost stavbe se skriva v notranjosti. Leta 1993 so ob prenovi tlakov naleteli na ostanke, ki so vodile do presenetljivih rezultatov. Na vzhodni in južni strani so našli 26 staroslovanskih skeletnih (verjetno jih je še več izven temeljev sedanje cerkve) grobov in na severni še 13 grobov plemiške družine z gradu Gallenhofen. Predniki so z novo vero sprejeli tudi krščanski način pokopa, vendar so za vsak primer ohranili tudi običaje stare poganske vere, za katero je bilo značilno, da so umrli v grob dajali še prdatke (bronasti obsenči obročki, dve bronasti zaponki, ena s podobo pava, krščanskega simbola nesmrtnosti). Iz teh so strokovnjaki ugotovili starost grobov in cerkve. Cerkev je poznana tudi po tem, da je že leta 1994 dobila ogrevano stekleno pohodno površino, ki je delo arhitekta Milana Kovača, skozi katerega si lahko obiskovalci ogledajo arheološke ostaline (Gams, Potočnik, Košan, Turičnik 1992 in KPM 2022).

Danes domuje v cerkvi tudi sedež dvanajstije Republike Slovenije, kar nas opominja 12 posebno izdelanih stolov po načrtih kiparja Oskarja Kogoja.

Obiskovalci si na koncu sami ogledajo grobove, razstavljene najdene predmete iz grobov, se po želji vpišejo v knjigo gostov ter vzamejo zloženko.

5.2. Odsek 2: Cerkev sv. Pankracija

Čas vodenja: 25 minut

Posebnosti vodenja: zunanji in notranji ogledi, upoštevanje bontona obiskovalcev pri ogledu sakralnih objektov, vodnik se pravočasno dogovori, da je cerkev odprta

Opis

Od Legna se skupina (10 min) zapelje z avtobusom na Grajski grič, do cerkve svetega Pankracija, oziroma na grad. Med vožnjo vodnik predstavi antični Slovenj Gradec kot poštno postojanko Kolation (pogled na ostanke iz avtobusa) in razdeli med obiskovalce zloženko o Slovenj Gradcu. Pove jim, da je njihova naslednja točka ogleda grad in cerkev sv. Pankracija. Obiskovalci so začudeni, saj na griču ne

vidijo dveh starinskih stavb. Vodnik jih vpraša, če mogoče vedo, zakaj govorimo o dvojnem pojmovanju, ki je običajen pri domačinih. Seveda jih zanima, zakaj, vendar bodo najprej šli do obzidja, iz katerega se ponuja edinstven pogled na Slovenj Gradec in Mislinjsko dolino. Tu lahko naredijo skupinsko fotografijo s pogledom na dolino. Sledi razlaga.

Vodnik jim nato najprej pove legendo o gradu in bogatem graščaku (arhiv KPM, KOS 2010).

Cerkev sv. Pankracija, omenjena že v 11. stoletju, sodi med najpomembnejše spomenike na Slovenskem. V svoji arhitekturi nosi elemente gradu. Kvadratni del cerkve je ostanek nekdanje grajske hiše. Pred tem je na njenem mestu stal eden najstarejših in najmogočnejših gradov, utrjenih postojank na Slovenskem, zgrajen v začetku 11. stoletja. O stavbah in obrambnih jarkih, ki so sestavljale grad, ni več nobenih sledi. Današnja podoba je iz časov turških vpadov, ko so cerkev, ki je postala osrednja točka proti turškega tabora, obdali z novim obzidjem.

Bertold Andeški je grajsko dvorano prezidal v kapelo. Ostanek grajskega stolpa, bergfrid je spodnji del današnjega zvonika, ki je ločen od cerkve. Cerkev ni imela svojega pokopališča. Svoje preminule so pokopavali pod hribom, kjer so nato postavili še cerkev sv. Radegunde. Danes se tu vzpenja križev pot, od ene cerkve do druge. Cerkev je doživela številne dozidave. Glavni vhod je nastal leta 1240, nad vhodom je v portalu znana freska Marije in Jezusa V 18. st. je nastal baročni prezbiterij, sliko sv. Pankracija pa je naslikal domačin Janez Andrej Strauss. Na južni strani cerkve so prizidali svete stopnice z bogato poslikanim obokom. V osrednjem delu cerkve je monolitni antični steber iz antičnega Kolaciona. (Gams, Potočnik, Košan, Turičnik 1992 in KPM 2022).

Objekt je povezan s poznano bavarsko plemiško družino Andeški - Meranijski, lastniki več posesti Kranjskem in Koroškem. Njihova zgodba je usodno vplivala na nastanek Slovenj Gradca v ravnini med Suhodolnico in Mislinjo. Ustanovili so številne trge, samostane in mesta. Najpomembnejša člana te družine za Slovenj Gradec sta bila Henrik IV. Andeški, ki je leta 1228 umrl prav na slovenjgraškem gradu in njegov brat, naslednik, zadnji iz te rodbine, oglejski patriarh, zemljiški in cerkveni gospod, Bertold V. Andeški, ki se je na gradu in mestu ob Mislinji mudil večkrat, zadnjikrat le dober mesec pred smrtjo.

Na gradu so imeli svojo kovnico denarja, ki so jo kasneje prenesli v na novo pozidani del mesta. Andeški pa so zapustili tudi svojevrsten, pravokoten pečat, ki ga danes lahko obiskovalci kupijo kot spominek.

Danes je med domačini poznana kot cerkev in grad sv. Pankracija.

5.3. Odsek 3: Glavni trg

Čas vodenja: 10 minut

Posebnosti vodenja: vodnik poskrbi za varno postavitve skupine

Opis

Z avtobusom se pripeljemo se do centra Slovenj Gradca, Glavnega trga. Vstopili bomo skozi nekdanja severna vrata v mesto in se sprehodili skozi mestni trg in se ustavili pri venetskem konju, delu Oskarja Kogoja, ki se nahaja pred mestno hišo. Prostor omogoča dober pogled na stari mestni del. Začeli bomo s kratkim opisom izstopajoče in osrednje hiše v mestu in arhitekturne zasnove mestnega jedra Slovenj Gradca.

Stojimo na Glavnem trgu Slovenj Gradca, ki se je v času Avstro-Ogrske imenoval Hauptplatz, med nemško okupacijo pa Adolf Hitler Platz. Na vogalu šolske ulice in glavnega trga se nahaja dvonadstropna stavba, ki posebej izstopa v samem jedru. Mestna hiša je bila oblikovana po baročnem stilu, oboki in arkade v notranjosti pa so iz 17. st. Fasada je razdeljena na tri enako široke dele. V osrednjem delu pa izstopa polkrožno usločen portal v pritličju in s stopničasto trikotnim čelom

na strehi, v katerem se nahaja mestni grb (vodnik pove pomen vrat, ki se nahajajo v grbu). Hiša je bila prvotno nižja in ni imela urejenega vodovoda. Kjer stoji danes Venetski konj pa je bil nekoč vodnjak. Sodi med najstarejše slovenjegraške meščanske hiše, saj se je prvič omenjala že leta 1612. V njej je bila mestna hiša - Rotovž, zapori v 19. st, dvorišče in skladišče lesa, sedež okrajnega glavarstva (1804 do 1867), kasneje sedež okraja. Leta 1930 se je preimenovala v Državni urad Kraljevine Jugoslavije. Del stavbe je bil namenjen stanovanjskim prostorom mestnega sodnika, del občini. Med drugo svetovno vojno bil sedež nemške oblasti, po vojni je del prostorov pripadal tudi zaporom (do leta 1955), v njej pa je imela svoje prostore tudi UDBA. Od leta 1956 se v hiši nahajata Koroška galerija likovnih umetnosti in Koroški pokrajinski muzej. Danes pa ima tu sedež tudi TIC Slovenj Gradec. Obiskovalci lahko v lepem ambientu popijejo kavo ali čaj v čajnici Peč (KPM 2022).

Slovenj Gradec je znotraj nekdanjega mesnega obzidja ohranil svojo arhitektsko podobo iz srednjega veka. Danes predstavlja mesto eno najbolj čistih srednjeveških tlorisnih zasnov. Mestne hiše so ostale nespremenjene po osnovni razvrstitvi v fasadnem redu. Hiše pa so bile v 19. stoletju prenovljene po neobaročnem ali neorenesančnem stilu.

Kljub vsakoletnim požarom (bile so lesene) je mesto ohranilo svojo obliko. Zadnji večji požar se je zgodil leta 1903 v Meškovi ulici. Ironično, se je požar pripetil zaradi gospe s priimkom Požar. Meškova in Cankarjeva ulica potekata bilateralno simetrično preko glavnega cestnega trga. Cesta glavnega trga je bila razširjena deželjska cesta, ki je bila na vsaki strani omejena s severnimi in južnimi vrati. Na sredini ceste je nastala mestna hiša, pred njo pa Venetski konj iz leta 1992, ki s svojim značilnim obrazom gleda naravnost v širok tržni prostor in za njim cerkev svete Elizabete (TEMNIKAR 2006).

5.4. Odsek 4: Cerkev sv. Elizabete in cerkev sv. Duha

Čas vodenja celotnega odseka: 20 min

Posebnosti vodenja: notranje in zunanje vodenje, upoštevanje bontona obiskovalcev pri ogledu sakralnih objektov, vodnik se pravočasno dogovori, da je cerkev sv. Duha odprta

Opis cerkve sv. Elizabete

Sprehodili se bomo skozi tržni prostor do Trga Svobode. Trg se je sprva imenoval Slomškov trg, med nemško okupacijo so ga preimenovali kot Hugo Wolf Platz, leta 1946 pa do končno Trg svobode. Najprej se bomo ustavili pred cerkvicama, svete Elizabete in sv. Duha. Vodnik bo vprašal obiskovalce, katera od cerkva, ki stojita skupaj, je starejša. Sama zunanost zmede obiskovalce glede določanja starosti. Tukaj bo nato vodnik na kratko povedal legendo o nastanku cerkve (jezero in zaljubljenca). Potem pa dejstva, da je to prva stavba v na novo pozidanem Slovenj Gradcu, med Mislinjo in Suhodolnico. Potem pa bo obiskovalce povabil v cerkev, da jim še tam pokaže notranjost.

Cerkev svete Elizabete je bila zgrajena kmalu po letu 1235, ko je Elizabeta postala svetnica, zavetnica revnih in ubogih. Na leto njegove smrti je sam Bertold V. Andeški posvetil prvo cerkev svoji nečakinji, Elizabeti Thurinški, ki je bila poročena z ogrskim kraljem, ki je umrl v križarskih vojnah. Tako je postala zelo mlada vdova in se je zato posvetila negi ubogih, bolnih in pomoči potrebnih. Ta cerkvica je bila zato 30. aprila 1251 posvečena sv. Elizabeti, kot prvi božji hram na svetu.

Cerkev ima danes od prvotne stavbe ohranjeni dve okni in romanska ladja. Cerkev so v gotiki, renesansi in baroku do konca dogradili, zato je mogoče videti prvine vseh teh obdobj. Čeprav je cerkev na zunanji pogled skromna, temu nasprotuje njena bogata notranjost baročne zasnove. Zgradbi so prispevali mnogi znani umetniki iz Slovenj Gradca, med njimi slovenjegraški meščan, iz Rogatca priseljeni kipar in rezbar, Janez Jurij Mersi ter baročna slikarja iz slovenjegraške družine Strauss (več o njih pove vodnik pri njihovi družinski hiši). Cerkev ima gotsko zakristijo in kapelo, na severni strani stoji zvonik, dve baročni kapeli, romansko pravokotno ladjo in prezbiterij. Notranjost je

poznana po bogati baročni opremi, ki sodi v sam vrh baročnega kiparstva v slovenskem prostoru. Glavni oltar je ustvaril iz leta 1731/1734 graški kipar Janez Jakob Schoy, sliko Elizabete med reveži pa je naslikal domačin Franc Mihael Strauss. Levi stranski oltar ter Elijev ognjeni voz je naredil kipar Janez Juri Mersi. Najdemo pa lahko še slikano okno, ki ga je dala delati Katarina Wolf (Nussbaumer), v spomin premilemu sinu, Hugu Wolfu. Cerkev se ponaša s poznogotsko omaro za spravljanje bogoslužne opreme z napisom in letnico 1486, ki stoji v zakristiji. Svoje pečate so skozi čas v njej pustili številni umetniki; Božo in Ivan Pengov, Ludvik Pandur (križev pot). Veliko pa je k opremi cerkve prispeval mestni župnik, zbiratelj Jakob Soklič v 20. stoletju (Berzelak 2005, KPM 2022). Le nekaj metrov stran pa je cerkev Sv. Duha, kamor se pomaknejo obiskovalci.

Opis cerkve sv. Duha

V 15. st. dal postaviti premožni meščan Janez iz Loke postaviti mestni špital. V njem so skrbeli za bolne, obnemogle in reveže. Zaradi teh potreb je zraven nastala cerkvica sv. Duha, ki je prvič omenjena 1428 leta. Zgrajena je v prizornem gotskem stilu, njena notranjost pa je baročna. Severno steno prezbiterija je slikarski mojster Andrej iz Ottinga prekril z sedemindvajsetimi prizori Kristusovega trpljenja, Objokovanje Kristusa oz. Pieta. Cerkvica je po strehi prekrita s skriljem. Cerkev je ena izmed treh spomenikov državnega pomena, poleg razvalin gradu Vodriž in bolnišnice Trška Gora.

Pred cerkvijo stojita dva doprsna kipa Jakoba Sokliča (Naca Rojnik) in Franc Ksaver Meško (Rade Nikolič). Jakob Soklič je bil slovenjgraški župan skoraj 40 let, poleg tega pa še zbiratelj in umetnostni zgodovinar. Ustvaril je zbirko in leta 1937 ustanovil muzej, v katerih je danes razstavljenih več kot 1500 muzealij raznih zgodovinskih, etnoloških in arheoloških predmetov in umetniških del (Berzelak 2005, KPM 2022).

5.5. Odsek 5: Od Meškove ulice do Rothenturna

Čas vodenja celotnega odseka (s premiki, hojo med odseki): 40 min

Posebnosti: vodnik poskrbi za varno postavitve skupine pred zgradbami, zunanji ogledi

Opis hiše dr. Ljube Prenner (5 min)

Prej Cerkvono, danes Meškovo ulico, sestavljajo enonadstropne privatne hiše, v katerih so tudi različne delavnice in trgovine. Vodnik vpraša obiskovalce, če vedo, kateri je prvi slovenski kriminalni roman in zakaj so se ustavili pred to stavbo. Avtorica Neznamega storilca je dr. Ljuba Prenner, rojena leta 1906 na Prevaljah. Vodnik prebere nekaj stavkov iz romana, da vzpodbudi poslušanje obiskovalcev. Napisala ga je v treh mesecih, ko je sprejela stavo, ko so se v neki družbi pogovarjali, da nihče ne zna napisati kriminalke. Navdih za pisanje tega romana je dobila kot odvetniški pripravnik v sodni službi v Slovenj Gradcu. Govori o umorjenem dekletu – Ančki, ki jo je nekdo umoril, ker se je bal za svojo službo. Zgodba poteka v malo meščanskem okolju. Napisala je številne povesti, romane, črtice, drame, tudi libreto za opero Slovo od mladosti: Veliki mož in Gordijski voz, Vasovavci, Pepelnica. Najpomembnejša stavba pa je hiša dr. Ljube Prenner, v kateri je preživela del otroštva in čas pripravništva. Delala je kot tipkarica v pisarni dr. Ferda Pirnata. Šolala in živela je po različnih krajih v Sloveniji in tudi Beogradu. Študirala je pravo in je bila poznana kot zelo sposobna, ognjevit, pravična odvetnica, ki se je znala po sodnih dvoranah za dobro svojih strank tudi pretepati in neprimerno obnašati. Zato je večkrat pristala v zaporu. Zavzemala se je za pravice otrok in žensk, kar je bilo v tistem času zelo napredno in redko. Njeno pravo ime je Amalija Marija Prenner, ampak se je v mladosti že preimenovala v Ljubo, kljub ženskemu imenu pa se je dojemala kot moški (moški ujet v ženskem telesu). To je kazala tudi z videzom zato so se ji ljudje večkrat zasmehovali. Med ljudmi je

bila poleg tega zelo priljubljena, stkala je veliko vezi. Leta 1960 se je spoprijateljila z ovdovelo gostilničarko Marijo Mrzel Krenker iz Vodriža in je v vaško gostilno prinesla družabno življenje. Zaradi njenega videza so jo otroci Marije klicali Striček in tako je danes v gostilni Bučinek na ogled Stričkova soba. Umrla je zaradi raka na prsih v Ljubljani leta 1977. Bila je članica Društva slovenskih književnikov (KPM 2022).

Opis secesijske hiše (3 min)

Vodnik se po kratkem sprehodu s skupino ustavi pred hišo, tako, da ne moti prehoda mimoidočih. Enonadstropna, hiša na Glavnem trgu, je ena najlepših trških hiš v mestu. Nastala je na začetku 19. stoletja. Ima osrednjo okensko os, ki je poudarjena z rizalitom. Pritličje je rustificirano in ima portal pravokotne oblike. V 1. nadstropju pa je balkon, ki je nastal enako kot fasada, po letu 1900. Njena ulična fasada se ponaša z bogato štukaturno dekoracijo. Prevladujejo secesijsko predelani motivi. Čeprav se secesijski slogi močno razlikujejo pri vsakem umetniku, pa lahko pri mnogih opazimo geometrijske like (KPM 2022).

Opis čevljarstva Levovnik (3 min)

Vodnik ponovi, da je bilo mesto ves čas znano po trgovini in obrti, tako, da si bodo sedaj ogledali eno izmed pomembnih dejavnosti – čevljarstvo delavnico. Pomaknejo se samo čez cesto, kjer na Šolski ulici, pred nekdanjo Pruševno zgradbo, že od leta 1925 stoji obrtna delavnica - čevljarstvo Levovnik. Za dolgo mizo je delalo od 6 do 7 ljudi, hkrati. Za en par čevljev so potrebovali 8 do 10 ur dela. Vajenci in pomočniki so lahko bivali kar pri družini Levovnik. Danes je na ogled kot zbirka. Prikazuje tudi Josipovo, Pepijevo ljubezen do športa; bil je smučar, nogometaš, ustanovitelj odbojcarskega društva in zlasti rokometa, čigar podpornik je ostal do konca življenja (KPM 2022).

Opis Graščina Rothenturn (10 min)

Skupina obiskovalcev se postavi na arkadno dvorišče pred dvorec, ki stoji na mestu prvotnega srednjeveškega stolpa, po katerem je dobil ime (bili so 4 stolpi, v enem na juv strani obzidja je bil namenjen skladišču soli). Obiskovalci naredijo skupinsko sliko pred to mogočno stavbo. Postavljen je na severozahodni stranici mestnega obzidja. Ta stolp se prvič omenja že leta 1361. V 15. stoletju je stolp Franz Pregar prezidal v utrjeno graščino, namenjeno obrambi mesta in je postala sedež slovenjegraškega zemljiškega gospostva. Od leta 1542 se imenuje Rotterhurm, po takratnih lastnikih Rottenberger. Imel je številne lastnike, sedanjo podobo z arkadnim dvoriščem je dobil sredi 18. st. O tem priča kamnita kartuša z grbom takratnih lastnikov Kulmer, ki se nahaja nad glavnim portalom. Današnjo podobo je dobil sredi 80 let prejšnjega stoletja, ko so ga nazadnje obnovili. Pred tem so številni meščani (od leta 1901 do 1967) tu obiskovali ljudsko, osnovno šolo. Danes se v njem nahaja sedež Mestne občine Slovenj Gradec. Dvorišče pa uporabljajo za različne slavnostne, protokolarnе in kulturne namene (KPM 2022).

Opis mestnega obzidja (9 min)

Ob kratkem sprehodu ob delu mestnega obzidja ga vodnik predstavi. Nastalo je na začetku 14. st. kot obrambni zid pred turškimi in ogrskimi vpadi. Imel je tudi 4 obrambne stolpe (o njih vodnik pove več pri graščini Rothenturn). Skupaj z obzidjem so zgradili še jarek, ki so ga po potrebi napolnili z vodo. Po prenehanju nevarnosti so ga začeli zasipavati. Ko je mesto postalo pretesno, so začeli graditi izven obzidja. Danes lahko na več krajih vidimo lepo restavrirane ostanke tega zidu (Gimnazija, bolnica SG, Rothenturn), ki so tudi deli novih stavb.

5.6. Odsek 6: rojstna hiša Huga Wolfa, Perger, rojstna hiša slikarjev Strauss

Čas vodenja celotnega odseka (s premiki, hojo med odseki): 20 min

Posebnosti: zunanji ogledi

Opis rojstne Hiše Huga Wolfa (10 min)

Po kratkem sprehodu ob srednjeveškem obzidju se vodnik s skupino ponovno ustavi na Glavnem trgu, pred zgradbo, kjer se je rodil svetovno znan skladatelj, Hugo Wolf. O tem priča tabla na pročelju hiše, v kateri je danes muzej. Za začetek bi goste malo povprašali, koliko poznajo Huga in če poznajo kakšno njegovo skladbo. Prepričani smo, da jih bodo poznali kar nekaj. Kljub temu, pa bo vodnik s telefona zavrtel malo glasbe, da bodo slišali, kakšno skladbo je izvajal in pisal.

Hiša je bila sprva v lasti Hugovega strica. Po njegovi smrti sta se oče Philipp in mati Katarina preselila s Pliberga v Windishgratz z namenom nadaljevanja usnjarske tradicije. Oče je bil usnjar že tretjo generacijo, poleg tega pa je bil še strasten glasbenik. Sodeloval je v raznih pevskih zborih (med njimi slovenjgraški pevski zbor) in orkestrih, zaslužen pa je lahko za dober posluh njegovih vseh šest otrok. Sodelovali so v Wolfovem hišnem orkestru. Zraven je bil tudi njihov učitelj Sebastian Weixler. Njegovo violončelo, Hugov klavir in par njegovih samospevov lahko danes najdemo v muzeju. Hugo se je rodil tretji po vrsti, 13. 3. 1860. Imel je tri sestre in dva brata. Najbolj navezan je bil na najstarejšo sestro Modesto. To lahko razberemo s knjige, v kateri opisuje dogodke v otroštvu z Hugescom. Njegova najmlajša sestra pa je prevzela lastništvo nad hišo po smrti očeta in matere.

Hugo je bil vzkipljiv, nemiren, jezikav in razdražen otrok. A bil je tudi zagnan, delaven in vztrajen. Pri svojih 5 letih je namreč poleg klavirja in violine znal igrati še tri druge inštrumente. Pri šestih letih je imel svoj prvi javni nastop. Leta 1867, pri 7 letih pa se je zgodil strašen požar, ki je naredil veliko škodo. V 'osnovni' štiriletni šoli mu je šlo odlično. Z desetimi leti pa je odšel v gimnazijo na Dunaj, kjer se je hitro vrnil. Poskusil je spet v Šentpavelju in Mariboru, a ga šola ni zanimala. Leta 1875 se je začel šolati na Dunaju v konzervatoriju, kjer je prvič slišal za Wagnerja, kasneje njegovega največjega vzornika. Pridružil se je tudi klubu 'novonemški' Wagnerji. Sprva mu je streho nad glavo nudila teta, kasneje pa je odšel na svoje. Med drugimi je stanoval tudi z Adalbertom von Goldschmithom, ki je igral pomembno vlogo v življenju Huga. Tam je spoznal tudi svojo prvo in edino ljubezen, Vally Franck. Dopisovala in prijateljevala sta kar nekaj let, nato pa je stike prekinila. Pri skoraj 18 se je okužil z takrat neozdravljivo boleznijo, sifilisom. Bolezen je njegovo življenje popolnoma spremenila. Ni imel več možnosti nadzirati svojih čustev in vedenja. Kljub temu so mu stali njegovi prijatelji ob strani in mu pomagali pri finančnih stiskah. Bili so zelo pomemben del njegovega življenja. Z boleznijo se je moral sprijazniti in je močno zaznamovala njegovo življenje. V celotnem življenju je imel samo eno službo. S pomočjo prijatelja Hermana Bruckena je postal urednik bulvarskega lista Wiener Salonblatt. V njem je red pisal kritike o Johanesu Brahmsu. V naslednjih štirih letih je bil zelo ustvarjalen. Obiskovati je začel različne kraje, večino po Nemčiji. Leta 1891 pa se je to ustvarjanje bolj kot ne ustavilo, sledilo je obdobje štirih let depresije. Do leta 1895 ni ustvaril skoraj nič. Proti koncu mu je uspelo sestaviti dva speva s katerima je spet lahko šel po svetu. Med tem je spoznal Friedo Zenny, ki je bila tako navdušena nad Hugovim delom, da je za seboj pustila vso kariero in odšla na koncertne turneje z Wolfom. Iz tega se je razpletlo tudi krajše ljubzensko razmerje. Zadnja leta njegovega življenja so bila huda. Nekaj časa je preživel tudi v psihiatrični bolnišnici. Ustvarjati ni moral skoraj nič več, na zadnje ni mogel ne pisati in niti govoriti, samo ležal je lahko. Umrl je 22. 2. 1903 na Dunaju. Septembra istega leta so v Slovenj Gradec prišli njegovi prijatelji in znanci, da so postavili spominsko ploščo v njegov spomin. Prijatelji so ga imeli kljub njegovemu obnašanju radi, ker so razumeli, da sam ni mogel kontrolirati bolezenskih simptomov. Mesec kasneje je umrla še njegova

mati, Katarina. Lastnica hiše postane njegova najmlajša sestra, ta pa jo je predala svojemu sinu. Kasneje je bila na tem mestu glasbena šola. V času nemške okupacije je bila hiša okupirana. Nemci so bili navdušeni nad Wagnerjem in njegovim delom, tako tudi nad Hugovim. Njegovo hišo so že takrat spremenili v muzej in obnovili zdaj koncertno dvorano, ki je še danes zelo aktivna. Prirajajo se razni koncerti in nastopi (KPM 2022).

Opis družinskega podjetja Perger 1757 d. o. o., Medičarstvo, lectarstvo in svečarstvo (5 min)

Obiskovalci in vodnik se bodo predstavili samo za nekaj metrov naprej, saj se v sosednji hiši že deveta generacija ukvarja z medičarstvom, lectarstvom in svečarstvom. Ustavili se bodo pred družinskim podjetjem Perger, pred edinim evropskim medičarjem in svečarjem z več stoletno tradicijo. Svoje izdelke iz medu in satja izdelujejo že od leta 1757. Izdelujejo razne medenjake, domače bombone, brezalkoholno medico, lectova srca in prave voščene sveče. V sodelovanju z Oskarjem Kogojem imajo na voljo kar nekaj izdelkov, predvsem energijskih sveč, ki jih je oblikoval ta priznani umetnik.

Danes so njihovi izdelki znani po celem svetu. Upodobljeni so na poštni znamki in prikazani v raznih filmih ter televizijskih oddajah. Njihovi izdelki so prisotni v 142 muzejih, galerijah in prodajnih mestih. Podarjajo se kot protokolarna darila s strani države. Ministrstva za kulturo Republike Slovenije jih je izbralo za nosilce nesnovne dediščine iz panoge lectarstva. Hkrati so tudi prejemniki najvišjega priznanja domače in umetnostne obrti Zlata Vitica (MO Slovenj Gradec 2022).

Opis rojstne hiše slikarjev Strauss (5 min)

Sosednja hiša je zopet dala znane Slovenjgradčane. To je nekdanja delavnica in rojstna hiša slavnih baročnih umetnikov, Straussov. Govorimo o treh generacijah mojstrov oltarnega slikarstva v oljni tehniki, slikali pa so tudi krajine, portrete in tihožitja. Vse se je začelo leta 1650, ko se je Janez Strauss preselil iz Celovca v Slovenj Gradec in na Glavnem trgu odprl slikarsko delavnico. Delavnica je bila zelo aktivna in pomembna za razvoj baročnega ustvarjanja na slovenskem Štajerskem. V kratki dobi je delavnica dobila sorodne delavnice večjih umetniških središč. Janez je deloval v zgodnjem baroku. Še danes ni točno jasno, kako je on deloval kot umetnik, a vemo, da je aktivno posegel v družbeno in družabno življenje mesta. Priznane so mu štiri slike iz Antonovega oltarja v pokopališki cerkvi sv. Antona na Ravnah na Koroškem. Njegovo umetniško izročilo pa je nadaljeval njegov sin iz tretjega zakona, Franc Mihael Strauss.

Na žalost je Franc zgubil očeta pri rojnih treh letih, in prav tako očima pri devetih. Izobraževal se je pri očetovih znancih in v tujini. Poznan je po svojih ohranjenih delih iz obdobja 1715-19 ter 1731-39. Največ zanimanja sta povzročili dve krajini iz leta 1715. To sta Krajina z lovci in Krajina z razvalinami, ki ju danes hranimo v muzeju na Ptujju. Večino svojega dela je zapustil Gross st. Florianu, kjer je deloval pod mecenstvom dekana Filipa Feldnerja. Leta 1732 je naslikal osrednjo podobo sv. Elizabete na glavnem oltarju v cerkvi sv. Elizabete. Franc ni na freski pustil samo podpis, ampak tudi svoj avtoportret.

Njegov sin in zadnji umetnik Straussov, Janez Andrej Strauss se je rodil 13. 11. 1721, kot peti otrok Franca. Njegov oče je bil njegov največji učitelj slikanja, a moral se je muditi v ateljeju drugega umetnika zunaj domačega mesta. Po očetovi smrti je bil še premlad, da bi prevzel delavnico. Morda je ravno zaradi tega hitro začel razvijati lastno umetniško aktivnost. Pri svojih petnajstih je naslikal dva portreta Jožeta Jurija Schrekingerja, nadžupnika v Šmartnem pri Slovenj Gradcu. V župni cerkvi v Vuzenici je ohranjena njegova največja kompozicija 'Kristusovo objokovanje'. Janez Andrej je deloval tudi, kot pozlatar oltarnih kompozicij, največkrat pa jih je izvedel s kiparjem Janezom Jurijem Mersijem. 11. aprila 1783 pa se je zaključilo življenje slikarske rodbine Strauss. Bili so osrednji baročni

slikarji, k njihovem pomenu pa je prispeval tudi župnik, zbiratelj Jakob Soklič, ki je v svojem muzeju zbral in shranil deset del Janeza Andreja, med njimi tri tihožitja (Obrazi slovenskih pokrajin 2022). Do avgusta 2022 je v Koroški galeriji likovnih umetnosti v Slovenj Gradec na ogled razstava Po poteh slovenjgraških baročnih slikarjev Strausov - Strauss pinxit.

5.7. Odsek 7: od rojstne hiše očeta Noordunga, pesnika Ernsta Golla do kavarne Ars Cafe

Čas vodenja celotnega odseka (s premiki, hojo med odseki): 60 min

Posebnosti vodenja: zunanji ogledi

Opis Noordung (5 min)

Kljub svoji majhnosti mestnega jedra Slovenj Gradca so ljudje, ki so živeli ali še živijo v njem, pustili ogromen pečat v Sloveniji in širše, v Evropi in svetu. Mnoge stavbe v mestu pričajo zgodbe pomembnih družin, posameznikov. Ta stavba, pred katero stoji skupina, govori o dveh pomembnih meščanih in njihovem vplivu: očetu Noordunga in pesniku Gollu. Na fasadi sta spominski tabli.

Herman Potočnik Noordung (muzej vesoljske tehnologije je v Vitanju, KSEVT, kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologij), pionir vesoljske tehnologije, sin očeta Jožefa Potočnika doma iz bogate slovenjgraške usnjarske rodbine, zdravnika, ki je služboval kot mornariški zdravnik (rojen v stavbi današnjega hotela Vabo). Njegova mati, Marija Kokošinek, pa je bila potomka čeških prednikov, ki so delali v nekdanjih pohorskih glažutah. Herman se je rodil v Puli (Hrvaška) leta 1892 leta.

Herman je zaključil več vojaških šol v Mariboru, Moravskem, Nemčiji. Na Dunaju pa je dokončal šolanje in postal inženir, specializiran za raketno tehniko. Umril je zelo mlad, star 37 let. Pokopan je na Dunaju.

V svoji knjigi Problem vožnje po vesolju – raketni pogon je predstavil idejo o bivalnem kolesu, oziroma vesoljski postaji na geostacionarni orbiti, v njej je opisal vizijo poletov v vesolje. Knjiga je predstavljala osnovo mnogim znanstvenikom pri uresničitvi poletov v vesolje. Napisal jo je pod psevdonimom NOORDUNG, ki je premetenka nemške besede Ordnung (red), ki se najverjetneje nanaša na vesolje in na tedaj še neodkrite zakonitosti, ki v njem vladajo (Miličević 2020).

Opis rojstne hiše pesnika Ernesta Golla (5 min)

Najprej vodnik prebere nekaj stihov iz pesmi Ernsta Golla/ Nagrobni napis, v kateri pravi: Ljudje so me namučili do dna, / to breme pretežko mi je postalo, / tresoč od mraza, šel sem skozi dver sveta, / in želel sem si le, da bi miru mi dalo./

Nasproti rojstne hiše Huga Wolfa, se je leta 1887 rodil pesnik, ki ga stroka uvršča med novoromantike, Ernst Goll. Oče je bil poštni uradnik, gostilničar in lastnik hotela Goll, danes Vaba. Študiral je francoščino in nemščino v Gradcu. Žal je pri rosnih 25 letih naredil samomor. Pokopan je v Slovenj Gradcu, v družinski grobnici. Ob stoletnici pesnikove smrti (2012) je izšla edina zbirka njegovih pesmi V trpki deželi človeka (v slovenščino jo je prevedel Vinko Ošlak). V svojih pesmih predstavlja na eni strani lepo pokrajino, svetle barve, radost ljubezni, po drugi strani pa temen, s strahovi prežet pogled na življenje.

Mestna občina Slovenj Gradec se dogovarja z današnjimi lastnik hotela, da bi v njem uredili spominsko sobo (Celin 2012).

Opis Mersijeve hiše (5 min)

Le deset metrov naprej, pred danes žal neugledno hišo, vodnik popelje obiskovalce.

Hiša izvira iz obdobja baroka, začetka 18. stoletja. Ima polkrožni portal z baročnimi vratnicami. Dodatno je poudarjen s temenikom, kapiteloma in preklado, ki stoji na dveh pilastrih. V pritličju pa je ohranjen lep pesen tramovni strop. Leta 1757 se je iz Rogatca sem preselil rezbar Janez Jurij Mersi. Bil je izjemen baročni kipar in rezbar, veliko njegovih del lahko najdemo v koroških cerkvah. V Rogatcu je bil njegov oče Štefan vodja rezbarske delavnice, njegov brat Anton pa je to delo nadaljeval. V 19. stoletju si je posest delila družina Kucher. Leta 1912 pa je hišo kupil sedlar in tapetnik Avgust Haberman. Pozneje je bila v pritličju hiše sedlarsko-tapetniška delavnica s skladiščem. Med 2. svetovno vojno jo je zapolnil nemški okupator. Leta 1960 je bilo zemljišče brez stavbe nacionalizirano. Postalo je družbena lastnina občine Slovenj Gradec. Leta 1974 je bila stavba podeljena turističnemu in proizvodnemu podjetju Merx, leta 1991 pa je lastnik postalo trgovsko podjetje Zila (KPM).

Mestna kavarna Ars Cafe in čas za samostojno doživljanje mestnega jedra Slovenj Gradec (45 min)

V kavarni vodnik vnaprej rezervira sedeže za skupino obiskovalcev, kjer lahko poskusijo Wolfovo kavo in sladice. Lahko pa gredo v tic, kjer lahko kupijo spominke (Wolfova razglednica in magnet, Tisnikarjev vran, pravokoten pečat Andeških,...), ali pa si samostojno ogledajo znamenitosti ali obišejo posamezne zbirke. Vodnik na željo obiskovalcev razloži še druge znamenitosti.

Mestna kavarna Ars Cafe se nahaja na vogalu Glavnega trga in tržnega prostora proti trgu Svobode. Na tej lokaciji je celotno preurejena začela delati leta 2019. Ponuja pester izbor kavnih in ostalih napitkov, pijač in sladice. Med njimi lahko poskusite Wolfovo kavo in sladice.

Vodnik se gostom zahvali za obisk mesta, povpraša po občutkih pri ogledu in spoznavanju posebnosti mesta. Zaželi jim varno pot in da še kdaj obišejo Slovenj Gradec.

6 Zbirka informacij za samostojen ogled znamenitosti in mobilna aplikacija turistični vodnik

Turistično informacijski center Slovenj Gradec

Glavni trg 24, 2380 Slovenj Gradec

Tel.: +386 (0)2 88 12 116

E-naslov: tic@slovenjgradec.si

Koroški pokrajinski muzej

Glavni trg 24, 2380 Slovenj Gradec

Tel.: +386 2 62 12 520

E-naslov: info.sg@kpm.si

Koroška galerija likovnih umetnosti

Glavni trg 24, 2380 Slovenj Gradec

Tel.: 02 88 22 131 ali 02 62 03 650

E-naslov: info.sg@kpm.si

Cerkev sv. Pankracija

Stari trg 44, 2380 Slovenj Gradec

Tel.: (02) 883 82 30

E-naslov: info.sg@kpm.si

Cerkev sv. Jurija na Legnu pri Slovenj Gradcu

2383 Šmartno pri Slovenj Gradcu

Tel.: (02) 884 20 55

E-naslov: info.sg@kpm.si

Rojstna hiša Huga Wolfa

Glavni trg 40, 2380 Slovenj Gradec

Tel.: +386 2 62 12 545

E-naslov: info@hugowolf.si

Cerkev sv. Duha

Glavni trg 24, 2380 Slovenj Gradec

Tel.: +386 2 881 21 16

E-mail: tic@slovenjgradec.si

Perger 1757 d. o. o., Medičarstvo, lectarstvo in svečarstvo

Glavni trg 34

Tel.: +386 (0)2 88 41 496

E-mail: info@perger1757.si

cerkev sv. Elizabete

Naslov: Glavni trg 28, 2380 Slovenj Gradec

Tel: (02) 882 25 00

Mestna kavarna gostinstvo d. o. o.

Naslov: Trg svobode 7, 2380 Slovenj Gradec

Tel.: (02) 620 88 57

Mobilna aplikacija Slovenski turistični vodnik za Slovenj Gradec ponuja pester izbor ponudbe predvsem gostinskih lokalov in znamenitosti v mestu ter njegovi okolici. Po mojem mnenju bi lahko dodali cerkev sv. Jurija, ki je v neposredni bližini Slovenj Gradca in Čajnico peč, ki s svojimi napitki navdušuje mlade in stare.

7 Ostala turistična ponudba

7.1. Oglede ostalih znamenitosti

Obiskovalci si lahko poleg že omenjenih znamenitosti ogledajo še mnogo zanimivih kipov in skulptur priznanih avtorje: Meštrovičeva Perzefona ali Soldatovičev Poljub pri šoli, darilo indijskega veleposlaništva, kip Gandhija na koncu trga, Venetskega konja pri KPM in še mnoge druge, katerega izmed treh vodnjakov življenja: Obelisk, Hoja, Izvir. Z vse ljubitelje narodno-zabavne glasbe pa priporočamo obisk muzejske zbirke o ansamblu Štirje kovači, ki v Sloveniji delujejo že od leta 1954 in so najstarejši ansambel te zvrsti glasbe. Seveda si lahko ogledajo še Galerijo likovnih umetnosti, Sokličevo zbirko, spominsko sobo Franca Ksaverja Meška, Tretjakovo zbirko. Če pa se odpravijo malo izven mesta, pa lahko obišejo dva mлина: Herčeva žaga in mlin na reki Mislinji v Tomaški vasi ali Plešivški mlin na reki Suhodolnici v Podgorju. Priporočamo tudi ogled, lahko s kolesom, Marovškovega kozolca v Turiški vasi, mogočnega topolarja sestavljenega iz štirih enakih krakov, ki predstavljajo tlorisno obliko grškega križa, edinega znanega primera križnega kozolca v slovenskem prostoru. V Vodrižu, v gostilni Bučinek, pa sta na ogled Stričkova in Tisnikarjeva soba, kjer pa si lahko manjše skupine privoščijo okusno, domačo hrano.

7.2. Gostinski obrati

«Kaj za zob» si lahko obiskovalci privoščijo v enem izmed mnogih lokalov npr.: Hiša Ančka, Vila Pohorje, Stara Pošta, Kuf'r, gostilna Murko in mnogo ostalih picerij in okrepčevalnic. Osvežijo pa se lahko v številnih mestnih lokalih: Royal, Cool, ali se ogrejejo s čajem v priljubljeni Čajnici. Za vse vegetarijance in vegane pa priporočamo obisk Beetbox na Poštni ulici.

7.3. Dogodki v mestu

Odkar je mesto dobilo v srednjem veku mestne pravice, se v njem stalno odvijajo sejmi. Mesto organizira tudi številne prireditve, koncerte in ostale dogodke. Predstavila bom le tradicionalne. Slovenj Gradec je poznan po razstavah izdelkov domače in umetnostne obrti. Vsako leto organizira Wolfove dneve, Mednarodni filmski festival S.H.O.T.S. Ob začetku pomladi, marca se priredi Jožefov sejem in maja Pankracijev sejem, novembra pa Elizabetin. Junija priredijo Srednjeveški Preludij, festival, ki vas popelje v zgodovino. Slovenjgraško poletje popestrijo nastopi priznanih umetnikov iz Slovenije in drugih delov sveta. September je rezerviran za dogodke ob občinskem prazniku, kjer je vsakoletni odmevni Mirovniški festival, dogajanja ob svetovnem dnevu turizma, festival Slovenjgraških gostiln in Festival drugačnosti. Oktobra pa se lahko pridružimo teku miru. Seveda pa organizirajo tudi praznovanja ob različnih praznikih, kot tradicionalni pustni festival, noč čarovnic, božično novoletni sejem in silvestrovanje na prostem.

8 Zaključek

Glede na številke vodenj, ki sem jih zapisala pod točko 2.2 sem bila zelo presenečena. Število vodenj se je res zmanjšalo zaradi zdravstvene krize, a tudi pred te bi lahko (morale) bile številke višje. Več ljudi bi moralo obiskati in spoznati to lepo mesto, ki se propagira kot najlepše mestno jedro. Pri tem mislim na šolske skupine otrok, dijakov, študentov, starejših in vse zainteresirane javnosti.

Številne zgradbe mestnega jedra pripovedujejo raznotere zgodbe pomembnih ljudi, ki jih je vredno slišati.

Viri in literatura

1. BERZLAK, S. 2005. *Slovenj Gradec in Mislinjska dolina*. Slovenj Gradec: Mestna občina Slovenj Gradec.
2. KOMLIJANC, GAMS, POTOČNIK, KOŠAN, 1992. *Monografija Slovenj Gradec in Mislinjska dolina*. Slovenj Gradec: Galerija N. Kolar, d. o. o.
3. SURS – Statistični urad Republike Slovenije. 2021.
4. KPM – Koroški pokrajinski muzej, Slovenj Gradec. 2021. Statistični podatki o številu turističnih vodenj. Interno gradivo.
5. KOS, M, 2010. *Zgodovina nekoliko drugače*. KPM - Koroški pokrajinski muzej, Slovenj Gradec. Interno gradivo.
6. TIC – Turistično informacijski center Slovenj Gradec. 2021. Statistični podatki o številu turističnih vodenj. Interno gradivo.
7. TEMNIKAR, B. 2006. *Park skulptur in kiparstvo na prostem v mestu Slovenj Gradec*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Fakulteta za arhitekturo.
8. KPM, 2021. Strauss Pinxit. Po poteh baročnih slikarjev Straussov. Zloženska.

Elektronski viri:

1. KPM- Koroški pokrajinski muzej. Razstave. Cerkev svetega Jurija [on line]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.kpm.si/razstave/cerkev-svetega-jurija/> [8. 4. 202].
2. KPM- Koroški pokrajinski muzej. Razstave. Grofje Andeški in Slovenj Gradec [on line]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.kpm.si/razstave/grofje-andeski-in-slovenj-gradec/> [9. 4. 202].
3. KPM- Koroški pokrajinski muzej. Kulturni spomeniki v Mestni občini Slovenj Gradec. Stari trg pri Slovenj Gradcu – cerkev svetega Pankracija [on line]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.kpm.si/dokumenti/kpmsg-cerkve/13-sv-pankracij.html> [10. 4. 2022]
4. Ana Miličević. POTOČNIK (NOORDUNG), Herman. (1892-1929). *Obrazi slovenskih pokrajin*. Mestna knjižnica Kranj, 2020. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/potocnik-noordung-herman/> [13. 4. 2022]
5. CELIN, M. 2012. *Odkritje: pozabljeni pesniški duh z začetka prejšnjega stoletja*. Delo: 17. 12. 2012.
6. KPM – Koroški pokrajinski muzej. Razstave. Čevljarska delavnica Levovnik [on line]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.kpm.si/razstave/cevljarska-delavnica-levovnik/> [15. 4. 2022].
7. KPM- Koroški pokrajinski muzej. Kulturni spomeniki v Mestni občini Slovenj Gradec. Graščina Rothenturn [on line]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.kpm.si/dokumenti/kpmsg/01-ROTENTURN.html> [15. 4. 2022]
8. KPM- Koroški pokrajinski muzej. Kulturni spomeniki v Mestni občini Slovenj Gradec. Hiša Glavni trg 24 [on line]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.kpm.si/dokumenti/kpmsg/05-GT24.html> [15. 4. 2022]
9. KPM – Koroški pokrajinski muzej. Kulturni spomeniki v mestni občini Slovenj Gradec. Cerkev sv. Elizabete [on line]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.kpm.si/dokumenti/kpmsg/02-ELIZABETA.html> [13. 4. 2022]
10. MO Slovenj Gradec. Znamenitosti. Cerkev sv. Duha. [on line]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.slovenjgradec.si/O-mestu/Znamenitosti/Cerkev-sv-Duha> [13. 4. 2022]

11. Obrazi Slovenskih pokrajin. STRAUSSI, rodbina. [on line] Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/straussi/> [14. 4. 2022]
12. Perger 1757. Naša zgodba. [on line]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://perger1757.si/nasa-zgodba/>
13. MO Slovenj Gradec. Znamenitosti. Mojstrovina Perger. [on line]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.slovenjgradec.si/O-mestu/Znamenitosti/Hi%C5%A1a-mojstrovina-Perger-1757> [14. 4. 2022]
14. KPM - Koroški pokrajinski muzej. Kulturni spomeniki v Mestni občini Slovenj Gradec. Slovenj Gradec - Hiša Glavni trg 37. [on line]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.kpm.si/dokumenti/kpmsg/10-GT37.html> [16. 04. 2022]
15. KPM - Koroški pokrajinski muzej. Kulturni spomeniki v Mestni občini Slovenj Gradec. Slovenj Gradec – Hiša Glavni trg 13. [on line]. Dostopno na spletnem mestu: <https://www.kpm.si/dokumenti/kpmsg/03-GT13.html> [17. 4. 2022]

Uporabljene kratice

1. TIC – turistično informacijski center
2. KPM – Koroški pokrajinski muzej
3. SURS – statistični urad Republike Slovenije
4. MO – mestna občina

Priloge – slike opisa odsekov vodenja

Slika 1: Notranjost cerkve sv. Jurija

<https://www.kpm.si/dokumenti/kpmsg-cerkve/11-sv-jurij.html>

Slika 2: Cerkev sv. Pankracija

<https://www.geago.si/sl/pois/21992/cerkev-sv-pankracija->

Slika 3: Glavni trg Slovenj Gradec

https://krajji.eu/slovenija/slovenj_gradec_staro_mestno_jedro_glavni_trg/slo

Slika 4: Cerkvi sv. Elizabete (desno) in sv. Duha (levo)

<https://www.zgodovinska-mesta.si/mesta/slovenj-gradec/>

Slika 5: Hiša v kateri je živel dr. Ljuba Prenner

Vir: lastni vir

Slika 6: Čevljarstvo Levovnik

<https://www.delo.si/razno/za-par-cevljev-so-potrebovali-osem-ur/#!>

Slika 7: Rothenthurn

https://krajie.eu/slovenija/slovenj_gradec_grascina_rotenturn/slo

Slika 8: Rojstna hiša Huga Wolfa

<https://www.kpm.si/razstave/rojstna-hisa-huga-wolfa-mednarodni-informacijsko-dokumentacijski-center-huga-wolfa/>

Slika 9: Družina Perger pred trgovino

<https://rifuzl.si/brand/perger-1757/>

Slika 10: razstava slikarjev Strauss

<https://www.kpm.si/razstave/strauss-pinxit-po-poteh-slovenjgraskih-barocnih-slikarjev-straussov/>

Slika 11: Rojstna hiša očeta Noordunga

Vir: lastni vir

Slika 12: Rojsna hiša Ernsta Golla

Vir: lastni vir